29.04.24р. 21гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Кличний відмінок іменників IV відміни

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

До четвертої відміни належать іменники середнього роду на -а(-я), які при відмінюванні у непрямих відмінках, крім знахідного і орудного, мають суфікси -ат, -ят, -ен: *галчен-**я**, кошен-**я**, коліщ-**а**, тім'-**я**, плем'-**я**.*

іменники з суфіксами -ат, -ят	список іменників з суфіксом -ен
тел-**я** - теля**т**-и	ім'-**я** - **і**мен-і
курч-**а** - курча**т**-и	пле**м**'-я - пле**м**ен-і
порос-**я** - порося**т**-и	**сі**м'-я (насіння) - **сі**мен-і
цуцен-**я** - цуценя**т**-и	**ви**м'я - **ви**мен-і
лош-**а** - лоша**т**-и	**ті**м'-я - **ті**мен-і

Відмінкові форми іменників четвертої відміни

ВІДМІНОК	ОДНИНА		МНОЖИНА	
НАЗИВНИЙ	курч-**а**	ім'-**я**	курч-**а**т-а	ім-ен-**а**
РОДОВИЙ	курч-**а**т-и	**і**м-ен-і/ім'-**я**	курч-**а**т-ᵕ	ім-**е**н-ᵕ
ДАВАЛЬНИЙ	курч-**а**т-і	**і**м-ен-і	курч-**а**т-ам	ім-ен-**а**м
ЗНАХІДНИЙ	курч-**а**	ім'-**я**	курч-**а**т-ᵕ/курч-**а**т-а	ім-ен-**а**
ОРУДНИЙ	курч-**а**м	**і**м-ен-ем/ім'-**я**м	курч-**а**т-ами	ім-ен-**а**ми
МІСЦЕВИЙ	(на) курч-**а**т-і	(по) **і**м-ен-і	(на) курч-**а**т-ах	(по) ім-ен-**а**х
КЛИЧНИЙ	курч-**а**	ім'-**я**	курч-**а**т-а	ім-ен-**а**

Особливості відмінкових форм іменників четвертої відміни

- наявність в усіх відмінках однини і множини, крім орудного та знахідного однини, суфіксів -ат,-ят,-ен *(ведмежати, теляти, хлоп'яти, тімені)*;
- форма знахідного відмінка однини однозвучна із формою називного: *курча, ягня, порося, вим'я;*

- у знахідному відмінку множини іменники – назви істот мають паралельні форми: *купити курчат і курчата, доглядати немовлят і немовлята;*
- в орудному відмінку однини іменники втрачають суфікси -ат (-ят), закінчення -ам (-ям) приєднується до кореня: *курчам, ягням;*
- іменники із суфіксом -ен- мають паралельні форми: *ім 'ям і іменем, вим 'ям і вименем;*
- кличний відмінок аналогічний із називним: *маля, лоша, ведмежата.*

Однина

1. У **називному, знахідному** та **кличному** відмінках однини іменники четвертої відміни мають закінчення **-я** (після шиплячого — **-а**): *галченя́, голуб'я́, гуся́, дитя́, козеня́; коліща́, курча́, лоша́; ім'я́, пле́м'я; ви́м'я, сі́м'я, ті́м'я.*
2. У **родовому** відмінку однини вживаємо форми на **–ят-и** (після шиплячого — **–ат-и**) та **-ен-і**: *галченя́ти, голуб'я́ти, гуся́ти, дитя́ти, козеня́ти; курча́ти, лоша́ти, коліща́ти; і́мені (ім'я́), пле́мені* (*пле́м'я*); *ви́мені* (*ви́м'я*), *сі́мені* (*сі́м'я*), *ті́мені* (*ті́м'я*).
3. У **давальному** відмінку однини вживаємо форми на **–ят-і** (після шиплячого **–ат-і**) та **–ен-і**: *галченя́ті, гуся́ті, дитя́ті, козеня́ті; курча́ті, лоша́ті; і́мені, пле́мені; ви́мені (ви́м'ю), сі́мені (сі́м'ю), ті́мені (ті́м'ю).*
4. В **орудному** відмінку однини вживається форма (без суфікса **–ят**, **–ат**) на **–ям** (після шиплячого — **–ам**), а іменники із суфіксом **–ен**– мають варіантні форми на **–ен**, **-ем** і **–ям**: *галченя́м, гуся́м; дитя́м, козеня́м; курча́м, лоша́м*; *і́менем* (*ім'я́м*), *пле́менем* (*пле́м'ям*), *ви́менем (ви́м'ям),* *сі́менем (сі́м'ям), ті́менем (ті́м'ям).*
5. У **місцевому** відмінку однини вживаються форми на **–ят-і** (після шиплячого — **–ат-і**) та **–ен-і**: *на галченя́ті; на курча́ті; в і́мені, у пле́мені;* іменники *ви́м'я сі́м'я, ті́м'я* мають варіантні форми: *на ви́мені (ви́м'ї), на ті́мені (ті́м'ї), на сі́мені (сі́м'ї)*; *по ви́мені (ви́м'ю), по сі́мені (сі́м'ю), ті́мені (ті́м'ю).*
6. У **кличному** відмінку деякі іменники мають закінчення -е: *і́мене, пле́мене.*

Множина

1. У **називному** та **кличному** відмінках множини іменники четвертої відміни мають форму на **–ят-а** (після шиплячого — **–ат-а**) та **–ен-а**: *гуся́та, теля́та; курча́та, лоша́та; імена́, племена́,* але *ви́м'я, сі́м'я, ті́м'я* (ці іменники в множині відмінюємо як іменники другої відміни).
2. У **родовому** відмінку множини іменники четвертої відміни мають нульове закінчення на **–ят** (після шиплячого — **–ат**) і **–ен**: *гуся́т, теля́т; курча́т, лоша́т; іме́н, племе́н,* але*: ви́м'їв, сі́м'їв, ті́м'їв.*
3. У **давальному** відмінку множини вживаємо форми на **–ят-ам** (після шиплячого — **–ат-ам**) і **–ен-ам**: *гуся́там, теля́там; курча́там, лоша́там; імена́м, племенам,* але: *ви́м'ям, сі́м'ям, ті́м'ям.*

4. У **знахідному** відмінку множини іменники четвертої відміни мають форму, однакову з називним відмінком: *коліща́та; імена́, племена́; ви́м'я, тім'я, сім'я;* з родовим відмінком (для назв людей): *дівча́т, хлоп'я́т*; або обидві форми (для назв тварин): *гуся́т* і *гуся́та; курча́т* і *курча́та*, *ягня́т* і *ягня́та.*
5. В **орудному** відмінку множини вживаємо форми на –**ят-ами** (після шиплячого — –**ат-ами**) та –**ен-ами**: *гуся́тами, ягня́тами; курча́тами, лоша́тами; імена́ми, племена́ми, але: ви́м'ями, тім'ями, сім'ями.*
6. У **місцевому** відмінку множини вживаємо форму на –**ят-ах** (після шиплячого — –**ат-ах**) і –**ен-ах**: *на гуся́тах, на ягня́тах; на курча́тах, на лоша́тах; в імена́х, у племена́х, але: у ви́м'ях, у сім'ях, на тім'ях.*

Український правопис

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

1. **Розподільна робота.** **Розподілити іменники за відмінами.** Режим доступу: https://learningapps.org/3923523 (Автор Сидоренко Любов)

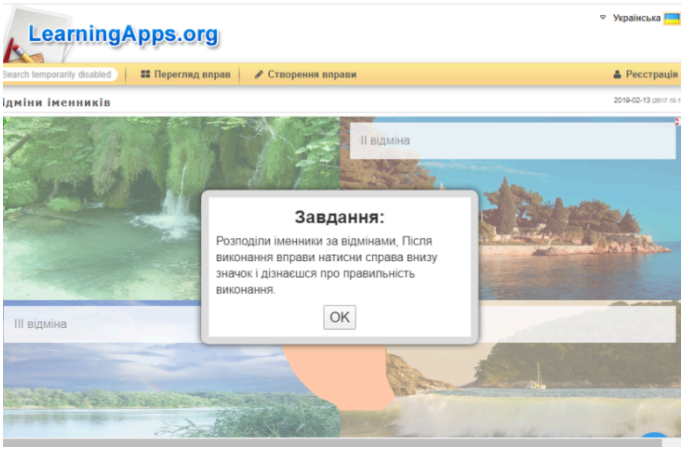

2. Лінгвістичне конструювання. Вставити закінчення іменників, узгоджуючи їх з іншими словами. Режим доступу: https://learningapps.org/10543630 (Автор Бондар Тетяна)

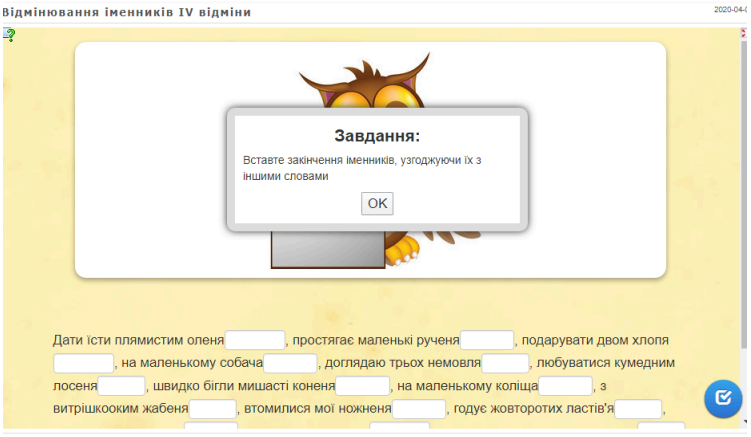

3. Дослідження – конструювання. Списати речення, поставивши подані в дужках іменники в потрібній формі, визначити синтаксичну роль іменників.

1. Мати до (дитинча –у мн.), як ластівка до (ластів'я-у мн.). 2. За (собача) їхав на велосипеді, уявлялося дівчині, хлопчак. 3. Діти придумали (ім'я - у мн.) новонародженим (лоша). 4. Ти сили дай, кохана мати, до боротьби зі злом! Зроби, щоб з кволого (пискля) я став орлом! 5. Самки доглядають за (оленя - у мн.) до 1 року. 6. Спортсмени допомогли (бобреня), якого знайшли пораненим на полі для гольфу. 7. Материна пісня залетіла в груди (немовля). 8. Південноафриканських бушменів вважають найдавнішим (плем'я). 9. Впала крапля дощу у криницю, і заплакала хмара, наче мати за (дитя). 10. Троє білих пухнастих (левеня) народилося в зоопарку під (Київ). 11. Море ласкавим (цуценя) лащиться до рук й облизує їх язиком хвиль. 12. Ще перший промінь сонця у гаю не розбудив сонливого (білча).

4. Фразеологічний тренажер. Визначити іменники IV відміни у фразеологізмах. Розкрити значення фразеологізмів. Скласти речення з ними.

Називати речі своїми іменами; гидке каченя; ні роду ні племені, як порося на орчику, де Макар телят не пас, не в тім'я битий.

БЛОК КОНТРОЛЮ

1. Питання для самоконтролю.

- Які іменники належать до IV відміни?
- У яких відмінках іменників з суфіксом -ен наявні паралельні форми?
- У якому відмінку іменників з суфіксом -ат наявні паралельні форми?
- Яка особливість кличного відмінка іменників IV відміни?

2. Виконайте тестування

1. Позначте рядок, у якому всі іменники належать до IV відміни

А лікарня, ідея, зоря, рівня
Б ґавеня, яблуня, знання , ім'я
В білченя, рідня, левеня, каченя
Г хлоп'я, кошеня, маля, плем'я

2. До IV відміни належать усі іменники варіанта

А гусенятко, ослятко, весілля, лоша
Б зобов'язання, плем'я, лошатко, село
В вим'я, тім'я, ім'я, курча
Г внучатко, собаченя, теля, затишшя

3. Усі іменники рядка належать до IV відміни, ОКРІМ

А ягнята, ім'я, слоненя, дитя
Б мишеня, ведмежата, щеня, племена
В горобеня, солов'ятко, тім'я, сім'я
Г зайченя, маля, внуча, імена

4. Усі іменники рядка належать до IV відміни, ОКРІМ

А лелечата, галченя, вим'я, знання
Б немовля, дівча, гусеня, каченята
В хлоп'я, вовченята, курча, плем'я
Г білченя, телята, цуценята, орля.

5. Допущено помилку при відмінюванні іменників IV відміни у родовому відмінку

А курчати, імені, ягняти, ім'я
Б малят, левеняти, тімені, поросят
В щенят, кроленяти, хлопчака, орляти
Г племені, сімені, кошенят, ягняти

6. Допущено помилку при відмінюванні іменників IV відміни у знахідному відмінку множини

А гусенят, імена, ведмежата, малят
Б ягнята, племена, лелечат, хлоп'ят
В хлоп'ята, немовлят, кошенята, ластів'ят
Г курчата, телят, імен, племен

7. Форму лише однини мають усі іменники рядка

А комаха, козацтво, ворота, санки
Б комашня, кобзарство, сіно, кохання
В любов, дорога, ключ, пюре
Г кіт, штани, миша, Київ
Д тарілка, том, пестощі, лижі

8. Лише в множині вживаються всі іменники рядка

А Карпати, проблеми, вечорниці
Б уста, м'ясниці, перешкоди
В дріжджі, заручини, обличчя
Г перемовини, двері, ножиці
Д входини, народи, Альпи

9. Правильно утворено словосполучення в рядку

А оригінальне меню, рясна тюль, рожевий фламінго
Б далекий Тбілісі, справедливе журі, красивий какаду
В смачна салямі, далека путь, широка авеню
Г свіжі івасі, картопляне пюре, глибоке Оріноко
Д міцна толь, прозора шампунь, весела кенгуру

10. Граматична помилка є в рядку

А постійний головний біль
Б безпечний засіб від нежиті
В зробити щеплення від кору
Г скористатися маззю від мозолів
Д накрити будинок толем

11.Закінчення- а(-я) у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку

А Пирятин, відсоток, квадрат
Б трикутник, мітинг, атестат
В Краматорськ, Кавказ, Київ
Г радіус, гопак, синтез
Д монітор, водограй, Тернопіль

12.Завдання на встановлення відповідності.

Відміна	Слова
А перша	**1** суддя, плем’я, насип
Б друга	**2** щастя, сузір’я, день
В третя	**3** галченя, каченя, ім’я
Г четверта	**4** листоноша, круча, земля
	5 радість, розкіш, любов

Домашнє завдання: закріпити тему “ Кличний відмінок іменників IV відміни ” завданнями відповідного розділу у вашому підручнику.